گزارش

پزشکیان: امروز زمان اختلاف و دعوا نیست

رئیس‌جمهوری با بیان اینکه عبور از شـرایط فعلی با وحدت امکان‌پذیر است، تأکید کرد: باید مقابل گردن‌کلفت‌های دنیا که دنبال تکه‌تکه‌کردن ایران هســتند، بایستیم و مشــت محکمی بر دهان یاوه‌گویان بزنیم و این مهم با وحـدت محقق می‌شــود، نه اختــلاف و دعوا. وقتــی رهبر انقــلاب تصمیمی می‌گیرند، مجلــس قانونی تصویب و دولت مقرراتی تنظیــم می‌کند، همه باید برای اجرای آن کمک کنیم. مســعود پزشــکیان در همایش سالانه بازار سرمایه ایران، با بیان اینکه کشــور درگیــر جنگی نابرابر و ناعادلانه اســت، تصریح کرد: واقعیت این اســت که در جنگ هســتیم؛ جنگــی نابرابــر و ناعادلانه که در آن گروهی قلدر، ستمگر و زورگو قصد داشتند ایران ما را ساقط کنند، اما مردم اجازه ندادنــد و نیروهای امنیتی و نظامی ما نیز با قدرت پاســخ دادند. پزشــکیان در بخشــی دیگر از سخنانش، با اشــاره به ضرورت افزایش بهره‌وری در بنگاه‌های اقتصادی اظهــار کرد: مجموعه‌ای از شــرکت‌ها را داریم کــه بخش عمده آن متعلق به بانک‌ها، وزارتخانه‌ها، ســازمان تأمین اجتماعی، دولت و صندوق‌های بازنشستگی بوده و برخی از این شرکت‌ها زیان‌ده هستند. سؤال این است که چرا بایــد اجازه دهیم این مجموعه‌ها ضرر بدهند و چگونه باید آنها را مدیریت کنیم تا این روند ادامه پیدا نکند؟

او در ادامــه اظهار کرد: اگر یک سیســتم زیان‌ده اســت، بایــد درِ آن را ببندیم. قرار نیســت یک بنگاه زیان بدهد و ما از محل منابــع دیگر پول برداریم و به آن اختصاص دهیم و در نهایت کسری ایجاد شود. بخشی از کسری‌های ما ناشی از سوءمدیریت‌هاست. رئیس‌جمهوری با اشــاره به برگزاری جلساتی برای بررسی وضعیــت بنگاه‌هــای اقتصادی زیان‌ده تصریــح کرد: در این زمینــه با مدیران و مســئولان این مجموعه‌ها جلسه گذاشــته‌ایم. برخی می‌گویند ۲۱۰ همت زیان مربوط به یک مجموعه و ۱۹۰ همت مربوط به مجموعه دیگری اســت. باید دور هم بنشــینیم و ببینیم مشکل کجاســت. وقتی بنگاهی را اداره می‌کنم، چرا باید زیان بدهد؟ باید برای این پرسش، پاسخ داشته باشیم و نمی‌توانیم همین‌طور به مسیر فعلی ادامه دهیم.

او با تأکید بر ضرورت پذیرش مشــکلات کشــور و تلاش برای حل آنها گفت: اگر بپذیریم مشــکلاتی وجود دارد و با تکیه بر وحدت و انسجام ملی، اعتماد متقابل و اســتفاده از مدیــران کارآمد و متخصص حرکت کنیم، می‌توانیم بر مشــکلات کشور غلبه کنیم.

رئیس‌جمهوری با اشــاره به چالش‌های زیست‌محیطی کشور، ازجمله آلودگی هوا و فرونشست زمین در تهران و شهرهای بزرگ، اظهار کرد: مشکل فرونشست زمین در تهران و شــهرهای بزرگ، مسئله‌ای جدی است که نمی‌توان به‌سادگی از کنار آن گذشــت. فرونشست ۳۰ تا ۴۵سانتی‌متری زمین، از نظر زیست‌محیطی پیامدها و مخاطرات خطرناکی دارد، اما متأســفانه چشــم خود را بر این مسائل بسته‌ایم و باید برای آنها چاره‌اندیشی کنیم.

پزشــکیان با تأکید بر ضرورت اســتفاده از ظرفیت افــراد کارآفرین، متخصص و توانمند در مدیریت کشــور گفت: ما با تمام وجود آماده‌ایم در کنار شما بایستیم و برای مقابله با تهاجمات و جنگ نابرابری که ایجاد کرده‌اند، دســت به دســت هم دهیم. معتقدم می‌توانیم بر همه مشکلات غلبه کنیم؛ به شرط آنکه بپذیریم افــراد کارآفرین، کاردان، عالم و صادق بایــد در جایگاه‌های مدیریتی قرار بگیرند و افرادی کــه تجربه، علم یا مهارت کمتری دارند، در رده‌های پایین‌تری فعالیت کنند.

او با اشــاره به ضرورت شایسته‌ســالاری در نظام مدیریتی کشــور تصریح کرد: نباید صرفا به دلیل ارتباط و رابطه، مســئولیت و پست مدیریتی به افراد واگذار شــود. هرکســی که می‌تواند یک بنگاه را به‌درســتی اداره کند، باید در جایگاه مدیریــت قرار بگیرد و کســی که تــوان اداره آن را ندارد، باید جــای خود را به فرد توانمندتر بدهد. اصل قضیه همین اســت. از سرمایه‌های اصلی برای رشد کشــور، ســرمایه‌گذاری است که باید درباره چگونگی تأمین و جذب ســرمایه داخلی نیز برنامه‌ریزی کنیم. اما موضوع دوم و بســیار مهم، بهره‌وری است. ما هم در اداره دولت و هم در حوزه تولید و صنعت با مشــکلات بهره‌وری مواجه هســتیم و امیدواریم با همکاری یکدیگر بتوانیم این مشــکلات را اصلاح کنیم. رئیس‌جمهوری در ادامه با اشــاره به ســخنان روز گذشته خود گفت: دیروز ما یک جایی بحث کردیم اما رســانه‌ها آن را تکه‌تکه و برخی از حرف‌هایم را قطع کرده‌اند و چیزهایی می‌گویند. نباید با ارائه تصویری غیرواقعی از شــرایط کشور، مشکلات را نادیده گرفت. گاهی رسانه‌ها بخش‌هایی از صحبت‌های ما را جدا، به شــکل دیگری منتشــر و عده‌ای نیز از این موضوع سوءاســتفاده می‌کنند. ما اهل وعده‌های دروغین نیستیم و نمی‌خواهیم بگوییم اوضاع کشور بسیار خوب اســت. واقعیت این اســت که اوضاع ما چندان خوب نیست، اما این به معنای آن نیســت که نمی‌توانیم شــرایط را مدیریت کنیم. ابتدا بایــد بپذیریم گرفتاری و مشــکل داریم و ســپس برای حل آن بنشــینیم و برنامه‌ریزی کنیم، نه اینکه غیرواقعی بگوییم همه چیز خوب اســت. باید واقعیت را درست ببینیم و برای آن راه‌حل پیدا کنیم. رئیس‌جمهوری با اشــاره به ظرفیت کشــورهای همسایه برای گسترش تجارت خارجی تأکید کرد: همسایگان ما فرصت‌های خوبی برای توســعه تجارت هســتند و به‌راحتی می‌توانیم با آنها تجارت کنیم. کافی است موانعــی را که میان خودمان ایجــاد کرده‌ایم، برطرف کنیم. اما اگر قرار باشــد به هریک از همســایگان برچســب بزنیم یا به آنها توهین کنیم، طبیعی اســت آنها نیز تمایلی به تجارت با ما نخواهند داشــت. وقتی به یک کشــور یا منطقه توهین می‌کنیم، آن کشــور نیز می‌گوید نمی‌خواهم با تــو تجارت کنم. بنابراین باید در نوع تعاملات خود در داخل کشــور و در ارتباط با همسایگان تجدیدنظر کنیم. پزشــکیان تأکید کــرد: با پذیرش واقعیت‌ها، اصلاح شــیوه‌های مدیریتی، اســتفاده از نیروهای توانمند، افزایش بهره‌وری، صرفه‌جویی در مصرف انرژی و تقویــت اعتماد و همکاری متقابل می‌توانیم بر مشــکلات کشــور غلبه کنیم. رئیس‌جمهوری با تأکید بر ضرورت وحدت و همدلی در شــرایط کنونی کشــور گفت: امروز زمان دعوا و اختلاف نیســت، بلکه همه باید دســت به دست هم دهیــم و در مقابل مجموعه‌ای از قدرت‌های گردن‌کلفــت در دنیا که به دنبال ساقط‌کردن و تجزیه ایران هستند، بایستیم. او در بخشی از سخنان خود با انتقاد از پرخاشگری و تمسخر دیدگاه‌های دیگران در جلسات اظهار کرد: اگر قرار باشد با یکدیگر پرخاش کنیم، به‌جای نقدکردن یکدیگر را مســخره و به همدیگر ایراد بگیریم، مشــکلاتی که میان ما وجود دارد به‌راحتی قابل طرح اســت؛ اما امروز زمان چنین رفتارهایی نیســت و باید به یکدیگر کمــک کنیم. او در ادامه با بیان اینکه اکنون وقت دعواکردن نیســت، افزود: اگر قرار باشد به یکدیگر گیر دهیم، خیلی چیزها هست که می‌توان گیر داد.

پزشکیان با بیان اینکه عبور از شرایط فعلی فقط با وحدت و همدلی امکان‌پذیر اســت، بیان کرد: باید در مقابل مجموعــه گردن‌کلفت‌هایی که در دنیا به دنبال ســاقط‌کردن و تکه‌تکه‌کردن ایران هســتند، مشــت محکمی بر دهان یاوه‌گویان بزنیم و این مهم با وحدت محقق می‌شــود، نه با اختلاف و دعوا. طبیعی است نظرات من ممکن اســت با دیدگاه بسیاری از افراد هماهنگ نباشد؛ حتی در یک خانواده نیز ممکن اســت برادران نظرات متفاوتی داشــته باشند، اما وقتی رهبر انقــلاب تصمیمی می‌گیرند، مجلس قانونی تصویــب می‌کند و دولت مقرراتی را تنظیم می‌کند، همه باید برای اجرای آن کمک کنیم. هرجا نیز در مســیر اجرا مشــکلی وجود داشته باشــد، خود را موظف می‌دانیم برای حل آن اقدام کنیم و ان‌شــاءالله این مســیر را با قدرت ادامه خواهیم داد. رئیس‌جمهوری با اعلام آمادگــی دولت برای همکاری با فعالان و صاحب‌نظــران اقتصادی اظهار کرد: از عزیزانــی که در حوزه اقتصاد فعالیت می‌کنند انتظار دارم با یکدیگر بنشــینند و گفت‌وگو کنند؛ ما نیز برای هر کاری که از دستمان برآید، در خدمت هستیم.

گزارش «شرق» از حرکت نفتکش‌های ایران برای شکستن محاصره دریایی آمریکا و بازتعریف معادله بازدارندگی در خلیج فارس

آزمون «فریدون»

موسی موحد: گزارش‌های رســانه‌ای، داده‌های ردیابی کشتی‌ها و موضع‌گیری‌های منتشرشــده در روزهای اخیــر از تحولی تازه و البته مبهم در پرونده محاصــره دریایی ایران حکایت دارد. در حالی که خبرهایی درباره آماده‌ســازی بیــش از ۱۴ نفتکش در جزیره خارگ و احتمال حرکت گروهی آنها به سمت مسیرهای خروجی خلیج فارس منتشــر شــده، ایــن موضــوع تاکنون با روایت‌هــا، تأییدها و تکذیب‌های مکرر مواجــه بوده و تا لحظه تنظیــم این گزارش نیز هیچ اعلام رســمی و قطعــی‌ای درباره حرکت کاروان نفتکش‌ها، شکســتن محاصره دریایی، توقیف یا حمله به این شناورها منتشر نشده است. هم‌زمان، گزارش‌هایی از تلاش برای ادامه صادرات نفت ایران از مسیر انتقال کشتی به کشتی، هشدارهای واشینگتن درباره برخورد با شناورهای مرتبط با صادرات نفت ایران و تهدیدهای متقابل در فضای رســانه‌ای، وضعیت دریایی منطقه را در شــرایطی حســاس و پرابهام قرار داده است. آنچه در این میان اهمیت دارد، صرفا احتمال حرکت چند نفتکش یا عبور یک محموله نفتی از مسیرهای محدودشده نیست، بلکه آزمونی است که این تحولات برای سازوکار محاصره دریایــی آمریکا، توان صادراتی ایران، محاســبات بازدارندگی دو طرف و ظرفیت دیپلماسی در شرایط بحران ایجاد می‌کند. اکنون پرســش اصلی به سرنوشت این نفتکش‌ها و محموله‌های آنها بازمی‌گردد؛ آیا شناورها از خارگ حرکت خواهند کرد و می‌توانند از حلقه محدودیت‌هــای دریایی عبور کننــد؟ در صورت عبور، واکنش واشــینگتن چه خواهــد بود و اگر حرکــت آنها با مانع مواجــه یا محاصره مانع خــروج محموله‌ها شــود، تهران چه واکنشــی نشــان خواهد داد؟ در این وضعیت، حرکت احتمالی نفتکش‌ها می‌تواند هم نشــانه‌ای از تلاش تهران برای شکستن محدودیت‌ها باشــد و هم به عاملی برای افزایش خطر برخورد در یکی از حســاس‌ترین مســیرهای انرژی جهان تبدیل شود. با این حال، میــان گزارش‌های مربوط به آماده‌ســازی نفتکش‌ها، وقوع عملیات واقعی و عبور موفق شناورها باید تمایز قائل شد. انتشار تصاویر ماهواره‌ای، داده‌های رهگیری کشتی‌ها یا گزارش رســانه‌ها به معنــای تأیید قطعی آغاز یک عملیات گســترده یا عبور موفق کاروان از محاصره نیســت. اهمیت تحولات پیش‌رو دقیقا در فاصله میان گزارش‌های منتشرشده، آمادگی احتمالی شناورها و سرنوشت عملیاتی آنها قرار دارد و همین ابهام، آینده ایــن تحرکات را به یکی از محورهای مهم ارزیابی بحران دریایی ایران و آمریکا تبدیل کرده است.

خارگ و نفتکش‌های آماده حرکت؛ از نمایش آمادگی تا آزمون عملی محاصره

گزارش‌های منتشرشده درباره استقرار بیش از ۱۴ نفتکش در جزیره خارگ، مهم‌ترین بخــش تحولات اخیر در حوزه صادرات نفــت ایران را تشــکیل می‌دهد. یورونیوز در گزارشــی که در ۲۰ نوامبر (۲۹ آبان) منتشــر شده، با اســتناد به تصاویر ماهواره‌ای و داده‌های رهگیری کشــتی‌ها، نوشــته اســت ایران گروهی از نفتکش‌هــا را در پایانه نفتی خارگ آماده کــرده و با اختصاص خدمه و برافراشــتن پرچم ایران، زمینه حرکت آنها را در روزهای آینــده فراهم آورده اســت. در ایــن گزارش، حرکــت احتمالی نفتکش‌ها به سمت دریای عمان به عنوان اقدامی برای آزمودن محاصره دریایی آمریکا و تلاش برای ازســرگیری صادرات نفت مطرح شده است. در همین راستا، وحید احمدی، عضو کمیسیون امنیت ملی و سیاســت خارجی مجلــس، از تصمیم ایران برای حرکت ۱۴ نفتکش به منظور شکســتن محاصره دریایی خبر داد و با هشــدار نســبت به هرگونه تعرض به این شناورها، احتمال اســکورت نظامی آنهــا را نیز مطرح کرد. با ایــن حال، هم‌زمان برخی رســانه‌ها گزارش حرکت نفتکش‌های ایرانی به ســمت چین را تکذیب کرده و مدعی شــده‌اند شــناورهای مورد اشاره نفتکش نیستند. احمدی با تأکید بر اراده ایران برای پایان‌دادن به وضعیــت نه جنگ و نه صلح، گفت تهران اجازه نخواهد داد در شرایطی که صادرات نفت کشور با محدودیت مواجه است، سایر کشــورها بدون مانع به صادرات خود ادامه دهند. او هشدار داد هرگونه تعرض به نفتکش‌های ایرانی می‌تواند با واکنشی شدید همراه شود و مدعی شد در صورت حمله به این شناورها، منابع نفتی کشــورهای منطقه در معرض تهدید قرار خواهند گرفت. این عضو کمیســیون امنیت ملی مجلــس همچنین از احتمال اســکورت نظامی نفتکش‌ها خبر داد و گفت برای ســناریوهای احتمالی تمهیدات لازم پیش‌بینی شــده است، هرچند جزئیات عملیاتی قابل انتشــار نیست. به گفته او، کشــورهای منطقه و میانجی‌هایــی ازجمله قطر و عمان نیــز از تصمیم ایران مطلع شده‌اند. در مقابل، برخی رسانه‌ها خبر حرکت دو نفتکش ایرانی به مقصد چین را رد کرده‌اند. این روایت‌ها مدعی هســتند شناور «آیناز» یک یدک‌کش و شــناور «۱۲۴۲۵» یک قایق تفریحی است و نه نفتکش. در شرایطی که روایت‌های متناقض درباره ماهیت شــناورها و آغاز حرکت آنها منتشــر شــده، تا لحظه تنظیم این گزارش هنوز جزئیات مســتقل و قطعی‌ای درباره زمان حرکت، مسیر، مقصد و وضعیت عملیاتی این کاروان دریایی در دسترس نیست.

گزارش‌های مشــابه در رســانه‌های دیگر نیز به آماده‌سازی نفتکش‌هــا در خــارگ اشــاره کرده‌اند. کانــال ۱۴ اســرائیل و صابرین‌نیــوز از آماده‌شــدن ده‌ها نفتکش ایرانــی برای حرکت به ســوی مقصدهای صادراتی و نزدیک‌شدن به مسیرهایی که تحت محدودیت‌های دریایی آمریکا قرار دارند، خبر داده‌اند. این روایت‌ها، در کنار گزارش یورونیوز، تصویری از احتمال شکل‌گیری یک حرکت هماهنگ دریایی ارائه می‌کنند، اما در عین حال هنوز باید میان اطلاعات مربوط به آماده‌سازی شناورها و تأیید حرکت واقعی آنها تمایز گذاشت.

جزیره خــارگ در این تحولات جایگاهی فراتــر از یک پایانه بارگیری دارد. این جزیره در شمال خلیج فارس، بر اساس اطلاعات ارائه‌شــده، حدود ۸۵ تا ۹۰ درصد نفت خــام صادراتی ایران را در دوره‌های معمول در اختیار داشــته و به دلیل برخورداری از زیرســاخت‌های ذخیره‌سازی و آب‌های عمیق، امکان پهلوگیری نفتکش‌های بزرگ را فراهم می‌کند. ظرفیت ذخیره‌سازی حدود ۳۰ میلیون بشکه نفت نیز از اهمیت زیرساختی این پایانه حکایت دارد. به همین دلیل، محدودشدن فعالیت خارگ یا دشوارشدن خروج نفتکش‌ها از این منطقه، آثار آنی و بلندمدتی بر درآمدهای نفتی ایران خواهد داشت. پایانه‌های جایگزین، ازجمله جاسک، اگرچه بخشــی از ظرفیت صادراتی کشور را پوشش می‌دهند، از نظر زیرســاخت و ظرفیت انتقال، امکان جایگزینی کامل خارگ را ندارند. بنابراین هر تحول در وضعیت خارگ، مستقیما با توان ایران برای حفظ جریــان صادرات نفت و تأمین درآمدهای ارزی مرتبط اســت. از منظر عملیاتی، آماده‌سازی گروهی نفتکش در یــک پایانه صادراتی می‌تواند پیام‌های متفاوتی داشــته باشــد. نخست آنکه تهران ممکن است قصد داشته باشد به‌جای تلاش برای عبور شــناورهای منفرد، حرکت چند شناور را در قالب یک اقدام هماهنگ دنبال کند. دوم آنکه چنین تحرکی می‌تواند نوعی نمایش آمادگی و ارزیابی واکنش طرف مقابل باشد، بدون آنکه لزوما به معنای آغاز فوری یک عملیات گسترده تلقی شود. سوم آنکــه حرکت احتمالی نفتکش‌ها، در صــورت تحقق، می‌تواند محاصره دریایی را از یک ســازوکار فشــار اقتصــادی به آزمونی مستقیم‌تر در حوزه اجرای محدودیت‌های دریایی تبدیل کند. در این چارچوب، آنچه در روزهای آینده اهمیت خواهد داشــت، نه صرفا تعداد نفتکش‌های مستقر در خارگ، بلکه میزان بارگیری، آغاز حرکت، مســیر انتخاب‌شــده، واکنش نیروهای آمریکایی و امکان رســیدن محموله‌ها به مقصد است. هریک از این مراحل می‌تواند ارزیابی‌ها درباره میزان جدیت تحرکات ایران و ســطح عملیاتی محاصره آمریکا را تغییر دهد.

«ایده فریدون»؛ حمایت، هشدار و دعا

هم‌زمــان بــا انتشــار گزارش‌های مربــوط به آماده‌ســازی نفتکش‌ها، برخی منابع رســانه‌ای در ایران از احتمال واکنش به هرگونه مداخله نظامی علیه شناورهای ایرانی سخن گفته‌اند. در این میان، ایده‌ای با عنوان «ایده فریدون» در رســانه‌های داخلی بازتــاب یافته که بــر حرکت کاروانی نفتکش‌هــا و ایجاد هزینه بــرای هرگونه تلاش برای متوقف‌کردن آنهــا تأکید دارد. محمد عنایتی نجف‌آبادی، در مقام خبرنگار، با انتشار مطلبی در شبکه اجتماعی ایکس و بازنشــر مطلب خبرگزاری فارس، این ایده را در فضای تنش دریایی ایران و آمریکا برجســته کرده است. او در تحلیلی که آن را دیدگاه شخصی خود معرفی کرده، هشدار داده اســت هرگونه اخلال در مسیر حرکت نفتکش ایرانی می‌تواند با حمله به تأسیســات نفتی کشورهای منطقه همراه شود. در این پیام، از امارات متحده عربی، عربســتان ســعودی، قطر، کویت، عمان و بحرین نام برده شده است.

مطلب بازنشرشده از سوی فارس با تصویر فریدون، قهرمان اســطوره‌ای شــاهنامه، همراه شده اســت. در روایت شاهنامه، فریــدون هنگام حرکت برای ســرنگونی ضحاک، بــه اروندرود می‌رســد و با نگهبانی مواجه می‌شــود که بــه فرمان ضحاک اجازه عبور کشتی‌ها را نمی‌دهد. بازخوانی این روایت در فضای کنونی، به شــکل نمادین به مانع دریایی و تلاش برای عبور از آن پیوند خورده اســت. در این چارچوب، «ایــده فریدون» در برخی روایت‌های رســانه‌ای به معنای حرکــت هماهنگ نفتکش‌ها و به‌چالش‌کشیدن محدودیت‌های دریایی تعبیر شده است. منطق بازدارندگی مطرح‌شــده در این روایت، بر افزایش هزینه مداخله علیه شناورهای ایرانی استوار است. احتمال حرکت نفتکش‌های ایرانی برای شکستن محاصره دریایی، در فضای مجازی نیز بازتاب گسترده‌ای داشته و کاربران و چهره‌های سیاسی و رسانه‌ای به آن واکنش نشان داده‌اند. در این میان، بخشی از واکنش‌ها با حمایت از این اقدام و تأکید بر ضرورت مقابله با محدودیت‌های صادرات نفت همراه بوده و گروهی دیگر نســبت به پیامدها و هزینه‌های احتمالی عبور نفتکش‌ها هشدار داده‌اند. عبدالرضا داوری، فعال سیاســی اصولگرا، با انتشار آیه ۴۱ ســوره هود، تحرک احتمالی نفتکش‌ها را به داستان کشتی نوح تشبیه کرد و نوشت: «امشب، در تاریکی خلیج فارس، نفتکش آیناز و دیگر نفتکش‌های ایرانی دل بــه دریا زده‌اند تا محاصره ایران را بشــکنند». او همچنین با اشاره به نگرانی خانواده‌های دریانوردان، برای سلامت خدمه این شــناورها دعا کرد. قربانعلی صلواتیان، فعال رسانه‌ای اصولگرا نیز عبور نفتکش‌ها را اقدامی تعیین‌کننده توصیف کرد و نوشت عبــور از محاصره می‌تواند گامی به ســوی پایان منازعه باشــد، اما ناکامی در این مســیر را به منزله شلیک به خود دانست. این موضع، در کنار حمایت از اقدام احتمالی، بازتابی از نگرانی درباره تبعات شکست آن نیز بود. بابک زنجانی نیز با اشاره به تحولات بازار نفت، طلا، دلار و بیت‌کوین، احتمال گسترش تنش نظامی یا بازگشایی اجباری مسیرهای دریایی را مطرح کرد و امنیت خدمه کشتی‌ها را مهم‌ترین دغدغه خود دانست. روح‌الله جمعه‌ای با اســتقبال از این تحرک احتمالی، پیشنهاد راه‌اندازی پویشی برای حضور داوطلبان در نفتکش‌های خط‌شکن را مطرح کرد. عبدالله رمضان‌زاده، ســخنگوی دولت اصلاحات نیز با خطاب قراردادن دریانوردان نوشــت: «دریادلان! خــدا نگهدارتان!». مجموع این واکنش‌ها نشــان می‌دهد موضوع نفتکش‌ها در فضای مجازی فراتــر از صــادرات نفت، به نمــادی از تقابل بر ســر محاصره، بازدارندگی و نگرانی از گســترش درگیری تبدیل شــده است. با ایــن حال، باید میــان بازتاب یک ایده در رســانه‌ها، موضع‌گیری چهره‌هــای رســانه‌ای و تصمیم رســمی نهادهــای نظامی یا سیاسی کشــور تمایز قائل شد. هشدارهای مطرح‌شده به عنوان موضع‌گیری رســانه‌ای و غیررســمی بازتاب یافته‌اند و سندی از اعلام رسمی یک طرح عملیاتی مشخص ارائه نشده است.

آیا شکستن محاصره راه‌حل دیپلماتیک ندارد؟

روزنامــه فرهیختگان نیز در گزارشــی با عنــوان «محاصره راه‌حــل دیپلماتیک ندارد»، به تحــولات مربوط به نفتکش‌های خــارگ پرداختــه و از احتمــال حرکت یــک کاروان نفتکش به سوی مقصد صادراتی ســخن گفته است. این گزارش، محاصره دریایی را بخشــی از فشــار اقتصادی آمریــکا ارزیابی می‌کند و معتقد است تهران در شرایطی قرار گرفته که ممکن است برای تغییر معادله، به اقدامات میدانی و بازدارنده متوســل شود. در تحلیــل این روزنامــه، حرکت کاروانی نفتکش‌هــا نه صرفا یک اقدام لجستیکی، بلکه بخشــی از محاسبات امنیتی و راهبردی ایران معرفی شده است. این گزارش، احتمال افزایش هزینه‌های ادامــه محاصره برای آمریکا و متحــدان منطقه‌ای آن را یکی از اهداف چنین تحرکی می‌داند و به گزینه‌هایی ازجمله بازدارندگی متقابل، به چالش کشــیدن مسیرهای دریایی و اسکورت نظامی نفتکش‌ها اشــاره می‌کند. در همین گزارش، تریتا پارسی، معاون اجرائی مؤسســه کوئینســی، به عنوان یکی از تحلیلگران مورد اشــاره مطرح شده است. او معتقد اســت تهران محاصره را در حکم اقدامی جنگــی تلقی می‌کند و ممکن اســت در صورت اجرای آن، بحران از ســطح فشــار اقتصادی به درگیری نظامی گسترش یابد. در ارزیابی او، محاسبات تهران بر این فرض استوار اســت که افزایش هزینه‌هــای تقابل می‌تواند طــرف مقابل را از ادامه فشــار بازدارد یا به تغییر موضــع وادار کند. این ارزیابی، بخشــی از نگاه تحلیلی به راهبرد ایران در شرایط کنونی است، امــا نتیجه عملی آن بــه عوامل متعددی وابســته خواهد بود. میزان آمادگی نیروهای دریایی، واکنش آمریکا، شرایط مسیرهای عبور، احتمال مداخله کشورهای منطقه و هزینه‌های اقتصادی و نظامی هرگونه درگیری، همگی در تعیین نتیجه نقش خواهند داشت.

از سوی دیگر، گسترش تهدیدها به تأسیسات نفتی کشورهای منطقه می‌توانــد پیامدهایی فراتــر از تقابل مســتقیم تهران و واشــینگتن داشته باشد. تأسیســات انرژی در کشورهای حاشیه خلیج فارس بخشــی از شبکه تأمین جهانی نفت و فراورده‌های انرژی هستند و هرگونه آسیب به آنها می‌تواند بر بازارهای نفت، هزینه بیمه دریایی، مســیرهای حمل‌ونقــل و امنیت انرژی تأثیر بگذارد. به همین دلیل، هر تهدید یا اقدام علیه زیرســاخت‌های انرژی در منطقه، صرفا در محــدوده یک درگیری دوجانبه باقی نخواهد ماند و می‌تواند مجموعه‌ای از واکنش‌های منطقه‌ای و بین‌المللی را به دنبال داشته باشد. در چنین شرایطی، بازدارندگی متقابــل ممکن اســت از نگاه هریــک از طرف‌ها ابــزاری برای جلوگیری از اقدام طرف مقابل باشد، اما هم‌زمان خطر محاسبه اشــتباه را نیز افزایش می‌دهد. هنگامی کــه عبور یک نفتکش، توقیف آن یا حتی یک برخورد محدود به عنوان نشانه‌ای از تغییر موازنه تلقی شــود، امکان تبدیل یک حادثــه دریایی به بحران گسترده‌تر افزایش می‌یابد.

انتقال کشتی به کشــتی و تلاش برای حفظ جریان صادرات در سایه محدودیت‌ها

در کنار گزارش‌های مربوط به آماده‌سازی کاروان نفتکش‌ها، انتقــال نفت خام ایران از طریق عملیات کشتی‌به‌کشــتی نیز به یکی از محورهای مهم تحولات اخیر تبدیل شده است. بلومبرگ گزارش داده اســت در هفتــه جاری محمولــه‌ای از نفت خام ایران در خلیج فارس میان دو نفتکش منتقل شــده اســت. به نوشته این رسانه، تصاویر ماهواره‌ای و داده‌های کشتیرانی نشان می‌دهند این عملیات در نزدیکی جزیره خارگ انجام شــده و در جریان آن ســامانه شناسایی خودکار برخی شــناورها خاموش بوده اســت. عملیات انتقال نفت میان دو شناور، در شرایطی که محدودیت‌هــای دریایی افزایش یافته‌انــد، می‌تواند راهی برای حفظ بخشــی از جریان صادرات باشد. با این حال، این روش نیز در معرض ریسک‌های حقوقی، عملیاتی و امنیتی قرار دارد و با تشدید نظارت و محدودیت‌های آمریکا، هزینه و خطر آن افزایش می‌یابد. انتقال کشتی‌به‌کشــتی در این وضعیت دیگر صرفا یک شیوه لجستیکی برای جابه‌جایی محموله نیست، بلکه بخشی از معادله اجرای محاصره و تلاش برای عبور از آن به شمار می‌رود.

در گزارش دیگری به نقل از تانکرترکرز و مؤسسه تحلیل داده کپلر آمده اســت: یک نفتکش تحریم‌شده به نام «الم» محموله خود را به شناور میان‌برد «هائو» منتقل کرده است. در این روایت، کشــتی دوم در فهرســت تحریم‌های واشــینگتن قرار نداشته و موقعیت مکانی آن در نزدیکی شناص عمان به عنوان موقعیتی غیرواقعــی توصیف شــده اســت. همچنین حجــم محموله انتقال‌یافتــه حدود ۲۰۰ هزار بشــکه گزارش شــده که در همان گزارش، برای توجیه اقتصادی یک سفر صادراتی مستقل، حجم محدودی ارزیابی شــده است. این گزارش در عین حال به برخی ابهامات اشاره دارد، از جمله نام دقیق نفتکش، مقصد نهایی و جزئیات کامل محموله. بنابراین اطلاعات مربوط به این عملیات، اگرچه می‌تواند نشــانه‌ای از تلاش برای ادامه صادرات نفت در شرایط محدودیت باشد، اما به‌تنهایی اثبات‌کننده بازگشت پایدار صادرات یا تغییر کامل وضعیت محاصره نیست.

رویترز نیز در گزارشی درباره انتقال کشتی‌به‌کشتی نفت خام ایران در خلیج فارس نوشــته است یک نفتکش در حال دریافت محموله از طریق این شــیوه بوده اســت. این گزارش، عملیات انتقال را یکی از نشانه‌های تلاش تهران برای بازگرداندن صادرات نفت پس از تشــدید محاصره آمریــکا ارزیابی می‌کند. هم‌زمان، واشــینگتن محدودیت‌های جدیدی را برای شناورهای مرتبط با این عملیات‌ها مطرح کرده اســت. براساس اطلاعیه منتسب به فرماندهی مرکزی آمریکا، سنتکام، شناورهایی که محموله‌ای را از کشتی مرتبط با انتقال کالا از بنادر یا سواحل ایران دریافت کنند، حتی اگر خود وارد آب‌های ایران نشــده باشــند، ممکن است در چارچوب تلاش برای دورزدن محاصره قرار گیرند. این شــناورها می‌توانند با اقداماتی از جمله توقف، بازرســی، انحراف مســیر یا توقیف مواجه شــوند و در صورت بی‌اعتنایی به دســتورهای نیروهای محاصره‌کننده، امکان اســتفاده از زور نیز مطرح شــده است.

این تغییر در رویکرد اعلام‌شــده آمریکا اهمیت ویژه‌ای دارد، زیرا انتقال کشتی‌به‌کشــتی را نیز در محــدوده اقدامات اجرایی محاصــره قرار می‌دهد. در نتیجه، مســیرهایی کــه ممکن بود برای حفظ بخشــی از صادرات نفت ایران اســتفاده شــوند، با محدودیت‌های بیشــتری مواجه خواهند شــد. این مسئله هم ریسک عملیات دریایی را افزایش می‌دهد و هم احتمال برخورد میان شناورهای تجاری و نیروهای نظامی را بالا می‌برد. الجزیره نیز در تحلیل خــود درباره تلاش ایران بــرای دورزدن محاصره آمریکا، به استفاده از انتقال کشتی‌به‌کشتی و گزارش‌های مربوط به آماده‌سازی گروهی از نفتکش‌ها اشاره کرده است. این رسانه هشــدار می‌دهد اگر نفتکش‌های ایرانی عمــدا وارد رویارویی با نیروهای آمریکایی شــوند، احتمال تشدید درگیری وجود خواهد داشــت. در عین حال، تحلیلگران مورد اشــاره در گزارش تأکید دارند انتشــار خبر آماده‌ســازی نفتکش‌ها نباید به معنای تأیید قطعی یک عملیات رســمی و آغازشــده از ســوی تهران تلقی شــود. مجموع این گزارش‌ها مبین آن اســت که تقابل بر ســر صــادرات نفت ایران در حال گســترش بــه حوزه‌های مختلف اجرای محدودیت‌های دریایی اســت. اگر انتقال کشتی‌به‌کشتی با محدودیت‌های جدید مواجه شــود و هم‌زمان حرکت کاروان نفتکش‌هــا در خارگ نیز آغاز شــود، دو طرف ممکن اســت با آزمونــی جدی‌تر در زمینه نحــوه اعمال و مقابلــه با محاصره روبه‌رو شــوند. این وضعیــت می‌تواند فضــای تصمیم‌گیری را پیچیده‌تر کند، زیرا هر اقدام برای جلوگیری از خروج محموله‌ها، احتمال واکنش متقابل را افزایش می‌دهد.

محاصره دریایی، فشــار اقتصادی و هم‌زمانی تحرکات نظامی با تلاش‌های دیپلماتیک

تحولات مربوط به نفتکش‌ها در خارگ در شرایطی رخ می‌دهد که فشار اقتصادی بر ایران، محدودیت‌های دریایی و تحریم‌های مرتبط با شبکه‌های صادرات نفت هم‌زمان ادامه دارند. رویترز در گزارشــی در ۲۰ نوامبر (۲۹ آبان) نوشته است وزارت خزانه‌داری آمریکا چهار ایرانــی را به اتهام مدیریــت درآمدهای حاصل از فروش نفت ایران و کمک به دورزدن تحریم‌ها هدف تحریم قرار داده است. در میان افراد معرفی‌شده، یک مقام سابق اطلاعات سپاه و افرادی مرتبط با شبکه‌های انتقال نفت به پالایشگاه‌های مستقل چین حضور داشته‌اند. واشینگتن این اقدامات را بخشی از کارزار فشــار اقتصــادی بر تهران معرفی کرده اســت. در کنار محدودیت‌هــای دریایی، هدف قــراردادن شــبکه‌های مالی و واســطه‌های مرتبط با صادرات نفت می‌تواند بر توان ایران برای دریافــت درآمد، انتقال پول و مدیریت تجارت نفتی تأثیر بگذارد. این رویکرد نشــان می‌دهــد محاصره یا محدودیــت دریایی، در روایت سیاست آمریکا، بخشی از مجموعه اقدامات اقتصادی و امنیتی گسترده‌تر است. الجزیره در گزارش ۱۹ نوامبر (۲۸ آبان) خود درباره آثار محاصره آمریکا بر اقتصاد ایران نوشــته اســت محدودیت‌های اعمال‌شده بر بنادر و تجارت، فشار قابل توجهی بر اقتصاد کشــور وارد کرده‌اند، امــا ارزیابی دقیق میزان تأثیر این اقدامات هنوز زودهنگام است. این رسانه به اختلال در تجارت و صادرات نفت و افزایش هزینه‌های ناشی از محاصره اشاره کرده و هم‌زمان مواضع مقام‌هــای ایرانی درباره توانایی اقتصاد برای تحمل شرایط را بازتاب داده است. از این منظر، حرکت احتمالی نفتکش‌ها می‌تواند بخشی از تلاش برای کاهش فشار اقتصادی و حفظ امکان صادرات باشد. اما این تحرک در فضای سیاسی و نظامی منطقه با پیچیدگی‌های دیگری همراه است. فشار دریایی آمریکا، هشدارهای متقابل ایران، اقدامات تحریمی و گزارش‌های مربوط بــه انتقــال کشتی‌به‌کشــتی، همگی در کنــار تحولات دیپلماتیک قرار گرفته‌اند و نشان می‌دهند پرونده صادرات نفت ایران فقط با یک اقدام نظامی یا اقتصادی قابل توضیح نیســت. در سوی دیگر، دونالد ترامپ، رئیس‌جمهوری آمریکا، روز جمعه به گفته آسوشــیتدپرس اعلام کرده اســت ایران خواهان توافق برای پایان‌دادن به درگیری اســت، اما پیشــنهادهای مطرح‌شده از ســوی تهران تاکنون از نظر واشینگتن قابل قبول نبوده‌اند. در همیــن گزارش، به تلاش کشــورهای عربی خلیــج فارس برای دســتیابی به توافقی محدود برای بازگشــایی کشتیرانی در تنگه هرمز اشاره شده است. این توافق احتمالی می‌تواند در چارچوب کاهش بخشی از محدودیت‌ها و آغاز مذاکرات گسترده‌تر درباره پرونده هسته‌ای ایران مطرح شود.

این روایت حکایت از آن دارد که هم‌زمان با فشــار دریایی و اقتصادی، امکان مذاکرات محدود نیز همچنان در فضای سیاسی مطرح اســت. با این حال، وجود تلاش‌های دیپلماتیک لزوما به معنای نزدیک‌بودن توافق نیســت. اختلاف بر سر شروط توافق، ترتیب اجرای تعهــدات، میزان کاهش محدودیت‌ها و ســطح اعتماد میان طرف‌ها می‌تواند مسیر مذاکرات را پیچیده کند.

رویترز در گزارش تحلیلی ۱۷ نوامبر (۲۷ آبان) خود، وضعیت ایران و دولت ترامپ را به نوعی قمار بر ســر زمان توصیف کرده اســت. براســاس این تحلیل، دو طرف در شرایطی که بحران به مرحله‌ای فرسایشــی رسیده، ممکن اســت امیدوار باشند فشار اقتصادی، هزینه ادامه درگیری یا تحولات سیاسی، طرف مقابل را به تغییر موضع وادار کند. در این گزارش، تماس‌های دیپلماتیک همچنان برقرار توصیف شده‌اند، اما بی‌اعتمادی عمیق و اختلاف بر سر ترتیب اجرای تعهدات از موانع دستیابی به توافق معرفی شده‌اند.

گزارش کامل را در سایت شرق بخوانید